

[Udenrigsministeren]

jeg beder om en smule fleksibilitet, når man skal se på, om man nu også får sikret iagttagelsen af de principper, der er opstillet, når man vælger, hvor man vil gøre sin indsats.

Så skal jeg i øvrigt til slut sige, at jeg under debatten i dag har noteret mig et meget bredt ønske om at sikre en forsvarlig administration på den danske side af de stærkt stigende bistandsmidler i den bilaterale indsats i de kommende år.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden (nr. D 23) af Erik B. Smith (S), Fischer (KF), Bjørn Elmquist (V) og Jørgen Estrup (RV) (se foran) vedtoges med 76 stemmer (S, KF, V, RV og Steenholdt (Grønl.)) mod 27 (SF og FP); 13 (CD, KRF og Hugo Holm (UP)) stemte hverken for eller imod.

Hermed var følgende forslag bortfaldet:

Forslag om motiveret dagsorden (nr. D 22) af Birgitte Husmark (SF) (se foran).

Forslag om motiveret dagsorden (nr. D 24) af Mogens Elvensø (FP) (se foran).

Hermed sluttede forespørgslen.

Den sidste sag på dagsordenen var:

4) Første behandling af beslutningsforslag nr. B 61:

Forslag til folketingsbeslutning om ophævelse af alle restriktioner mod Sydafrika.

Af Annette Just (FP) m.fl.
(Fremsat 8/2 90).

Forslaget sattes til forhandling.

*Forhandling***Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):**

Efter at situationen i Sydafrika har været fastlåst i alt for mange år, synes der nu at være sat en udvikling i gang, der kan føre til en ægte dialog imellem den sydafrikanske regering og befolkningsflertallet, en dialog om en fredelig afskaffelse af apartheidsystemet og indførelse af et sandt demokrati.

Det udspil, som den sydafrikanske præsident, de Klerk, kom med i sin åbningstale den 2. februar i år, og den efterfølgende løsladelse af Nelson Mandela er jo noget, som klart må hilses velkommen som positive og også nødvendige skridt. Fra dansk side har vi sammen med vores partnere i EF og de nordiske lande i en årrække presset på, for at den sydafrikanske regering skulle tage positive skridt i denne retning. Og derfor er det også vigtigt, at vi i den nuværende situation finder en passende måde, hvorpå vi kan tilskynde til, at den historiske proces, der er indledt, også fortsætter. Derfor er det også kun naturligt, at vi overvejer, hvilke tilpasninger vi skal foretage i vores politik over for Sydafrika i lyset af den nye udvikling.

I første omgang kan det være hensigtsmæssigt at forbedre vores muligheder for at følge og påvirke udviklingen i Sydafrika. Derfor har jeg indledt arbejdet med at forberede genåbning af en dansk repræsentation i Sydafrika, sådan at vi kan få genskabt informationskilder og påvirkningsmuligheder, som bl.a. svarer til, hvad de øvrige nordiske lande har.

På det nordiske udenrigsministermøde i Åbo i sidste uge var der desuden enighed om at foretage visse justeringer i de fællesnordiske retningslinjer for administration af visumplikten for sydafrikanske statsborgere, igen med det formål at fremme kontakter med et bredere udsnit af befolkningen i Sydafrika.

Men det er klart, at de tilpasninger, vi foretager, skal være nøje afmålt med udviklingen i Sydafrika. Der må man jo sige, at uanset at det, der er sket hidtil, er væsentlige skridt i den rigtige retning, er der stadig meget, meget langt til endemålet. Endemålet er den totale afskaffelse af apartheid og indførelse af ægte demokrati. Der må vi jo sige, at undtagelsestilstanden endnu ikke er ophævet, det sydafrikanske militær befinder sig fortsat i de sorte byområder, og det er jo langtfra alle politiske fanger, der er løsladt.

Derfor er der et behov for fortsat at opretholde et pres på den sydafrikanske regering. De økonomiske sanktioner, der internationalt er blevet iværksat over for Sydafrika, har lagt et synligt pres på regeringen, og det har været et klart signal fra omverdenen om behovet for reformer i Sydafrika. Efter regeringens opfattelse er tiden ikke inde endnu til at ophæve de økonomiske sanktioner, som vi jo har kædet snæ-

[Udenrigsministeren]

vert sammen med netop kravet om ophævelse af apartheidsystemet. Vi må først se mere konkrete resultater i form af dybtgående og uigenkaldelige ændringer i selve apartheidpolitikken, for vi må jo desværre erkende, at vi har tidligere oplevet, at løfter ikke er blevet fulgt op af handling. Men vi må i den kommende tid meget nøje følge udviklingen i Sydafrika.

Jeg vil gerne fremhæve, at de øvrige nordiske lande anlægger helt den samme vurdering, som jeg har givet udtryk for her, og at der også blandt vore EF-partnere og andre vestlige lande er et overvejende flertal for denne holdning. Som bekendt har dog Storbritannien skilt sig ud, idet man ensidigt har ophævet det forbud mod nyinvesteringer i Sydafrika, som der i 1986 i det europæiske politiske samarbejde blev opnået enighed om som et led i EF's restriktive foranstaltninger over for Sydafrika.

På den baggrund, jeg har beskrevet her, kan regeringen ikke tilslutte sig beslutningsforslaget. Men vi håber vel alle på, at udviklingen i Sydafrika i den kommende tid vil være så positiv, at det inden alt for længe vil være muligt at normalisere alle forbindelser.

Kelm-Hansen (S):

Der er faktisk ikke grund til at bruge mange ord på dette forslag fra Fremskridtspartiet.

Fremskridtspartiet har jo hele tiden været imod, at man i det hele taget indførte sanktioner, og de herhjemme og de ude i verden, bl.a. Margaret Thatcher, som har været modstandere af sanktioner, er nu også dem, der melder sig med forslag om ophævelse og det netop nu, hvor resultaterne af sanktionspolitikken begynder at vise sig.

Derimod kan der godt være grund til at udtrykke glæde over, at den øvrige del af de internationale samfund holder hovedet koldt.

Man er ikke i tvivl om, at den begyndende afvikling af apartheidsystemet, som vi nu ser i Den Sydafrikanske Republik, er et resultat af sanktionspolitikken. Det er bl.a. sagt af Nelson Mandela med disse ord:

»Sanktionerne har virket, ellers ville regeringen ikke jamre og forlange dem ophævet. Vi ser i dag de konkrete resultater af dette pres, som sanktionerne udgør. Dette pres skal ikke hæves, før virkelige politiske fremskridt er gjort i Sydafrika.«

Der er mange, som har tilsluttet sig dette, bl.a., som udenrigsministeren netop sagde, EF's udenrigsministre bortset fra en enkelt. Ja, endog USA's præsident, George Bush, har gjort det og har stillet en lang række krav til den sydafrikanske regering, før man vil overveje at lempe de amerikanske sanktioner. Og i betragtning af, at Danmark jo var det første land, som gennemførte en bindende embargo, ville det være helt grotesk, om vi skulle ødelægge denne politik på det tidspunkt, hvor den begynder at vise sin virkning.

Der var nogen modstand her i salen, da sanktionspolitikken blev vedtaget. Men i dag burde alle kunne se, at vi gjorde det rigtige, og mange af os har oplevet – ikke mindst når vi har haft mulighed for at møde repræsentanter for afrikanske lande – at Danmark vandt megen anerkendelse, fordi vi tidligt tog håndfast på apartheidpolitikken.

Jeg gætter ikke meget forkert, hvis jeg siger, at også den udenrigsminister, som var lidt tøvende, for at sige det mildt, dengang vi indførte sanktionspolitikken, ved forskellige lejligheder har glædet sig over og måske endog solet sig i det gode omdømme, som Danmark fik på dette område. Og derfor kan jeg ikke helt tilbageholde et suk over, at ministeren ikke har fulgt dette op her på det allersidste, da de gode resultater begyndte at vise sig.

Da Udenrigsudvalget var på rejse i Asien – den rejse, som har været meget omtalt her tidligere i dag – kunne vi undervejs følge i den lokale asiatiske presse, hvordan Sverige og Stockholm nu pludselig kom helt i centrum for den politiske frigørelsesproces gennem værtskabet for de første meget vigtige ANC-møder, senere fulgt op af besøget af Nelson Mandela. Jeg må medgive, at vore svenske venner er gode til den slags, men jeg er lidt skuffet over, at Danmark, som vittterlig gik forrest i antiapartheidpolitikken, overhovedet ikke blev bemærket, da resultaterne af denne politik skulle markeres.

Jeg synes, det var udmærket, at udenrigsministeren i aftes deltog i middagen for Nelson Mandela i Stockholm, men med et andet og stærkere udspil fra den danske regering kunne vi godt have fået placeret Danmark og København på verdenskortet endnu en gang i denne særlige sag.

Fischer (KF):

Der er i de seneste måneder indtruffet en udvikling i og omkring Sydafrika, der giver håb om et endegyldigt farvel til apartheid og til en ny samfundsform, hvor de forskellige befolkningsgrupper på lige fod kan have del i magten.

Mest iøjnefaldende var løsladelsen af Nelson Mandela og andre ledende politiske fanger samt ophævelsen af forbudet mod den sorte befolknings politiske organisationer.

Udadtil skal nævnes aftalen om Namibias frihed og tilbagetrækningen af de cubanske tropper fra Angola som elementer, der er med til at reducere spændingerne i hele det sydlige Afrika.

Det Konservative Folkeparti undlod i sin tid at stemme for handelssanktionerne mod Sydafrika. Vi ville gerne være med til at lægge et pres på regeringen i Pretoria for fredelig overgang til et flertalsstyre, men vi ønskede, at den danske politik var koordineret med vore nærmeste partnere i EF og Norden.

Vi ønsker også i dag en samordnet politik på dette område, når det nu gælder om at ophæve sanktionerne og finde det rigtige tidspunkt og den rigtige fremgangsmåde at gøre det på. Derfor kan vi ikke støtte Fremskridtspartiets forslag, der helt savner den internationale dimension.

Derimod mener vi som udenrigsministeren, at tiden er inde til, at Danmark igen har egne diplomater i Sydafrika, så vi kan få vore egne informationer om udviklingen dernede, så vi kan holde os i kontakt med de vigtigste personer og grupper i sydafrikansk politik i den kommende meget afgørende periode, så vi, når apartheidsystemet er ophævet, igen kan være forberedt på normale handelsmæssige relationer med Sydafrika.

Riishøj (SF):

Som hr. Kelm-Hansen nævnte, er der blevet talt meget om rejser, og dette forslag har nok også sin udløber i nogle rejser, som visse Fremskridtspolitikere har haft i det sydlige Afrika og kun til Sydafrika, betalt af generalkonsulatet i København. Dette forslag er vel en tak for disse mange rejser.

Sagen er jo, at apartheid ikke er afviklet. Det store sorte flertal har ikke fået stemmeret, og de vigtigste apartheidlove fungerer fortsat, herunder først og fremmest Group Area-akten,

tvangsforflytninger af de sorte og inddelingen af byområder og landområder i sort og hvidt område. Derfor er det det dårligst mulige tidspunkt at lette sanktionerne på. I dette tilfælde har sanktionerne rent faktisk virket, som hr. Kelm-Hansen også var inde på.

Vi befinder os i en historisk periode, hvor der sker fantastiske fremskridt for demokratiet i visse områder af verden. Der har været en del parallelisering med de østeuropæiske lande og også diskussion omkring COCOM-reglerne. Der må vi sige, at når vi har talt om de østeuropæiske lande, så har man anerkendt demokratiet, efter at der er blevet afholdt rundbordssamtaler mellem regeringen og oppositionen, og efter at der mellem regeringen og oppositionen er nået en aftale og afholdelse af frie valg og afvikling af ét partis monopol på magten er tidsfæstet.

I Sydafrika – sjovt nok har nogle den opfattelse – skal man søreme lempe på et tidspunkt, hvor man slet ikke er nået frem i den igangværende proces, hvor de sorte fortsat er berøvet stemmeretten, og hvor hele apartheidsystemet reelt fungerer, uanset at vi alle sammen kan glæde os over løsladelsen af visse politiske fanger.

Men dengang det skete i de østeuropæiske lande, var der jo ikke tale om, at man anerkendte, at der var man overgået til demokrati. Det skete først, da man havde frie valg, hvor alle havde én stemme, alle borgere havde én stemme.

Det er man ikke nået til i Sydafrika endnu. Derfor er det vigtigt at fastholde presset – ja, forstærke presset – og sikre sig, at også Sydafrika får demokratiske valg. Namibia har fundet frem til en aftale om demokratiske frie valg. Alle får én stemme, og det må da også være målsætningen for Sydafrika.

Men det er sjovt nok, som højrefløjen kan, om jeg så må sige følge forskellige kriterier rundt omkring i verden. Det skal vi andre i hvert fald nok have in mente, når vi snakker om demokrati og demokratiske rettigheder, når den slags kan bringes på bane i Østeuropadebatten.

Til allersidst ANC – det nævnte hr. Kelm-Hansen også. Vi har i Danmark haft en god sanktionslovgivning, men i spørgsmålet om ANC har vi jo ført en mærkelig politik ved modsat Norge og Sverige ikke at ville forhandle med ANC, heller ikke i forbindelse med forde-

[Riishøj]

lingen af vores apartheidbevilling. Det svier til os i dag, fordi ANC uundgåeligt sammen med andre grupperinger i Sydafrika, som vi jo anerkender, og som vi har støttet gennem apartheidbevillingen, vil spille en nøglerolle. Og det bliver endnu tydeligere nu, efter at ANC vender tilbage og vil spille en helt afgørende rolle i fremtidens Sydafrika.

Så jeg håber, hvis vi skal åbne en ambassade i Sydafrika, at vi så i det mindste ikke giver Sydafrika den propagandagevinst, der kan ligge i, at vi fastholder den udiplomatiske fremgangsmåde i forhold til ANC, men følger en norsk og en svensk praksis i forhold til ANC, samtidig med at vi eventuelt åbner en ambassade.

Vi har – nogle af os – været på rejse i Namibia, hvor vi også havde lejlighed til at diskutere disse ting med ANC. Jeg følte på den tur, at der egentlig var en ret bred forståelse i delegationen om at have denne dialog med ANC på det diplomatiske plan, og den er jo bestemt ikke blevet mindre aktuel nu.

Jeg vil også nævne, at når udenrigsministeren rejser til Stockholm for at deltage i samtaler med ANC's leder, så er det da tegn på, at man anerkender ANC som en central magtfaktor i fremtidens Sydafrika, naturligvis en central magtfaktor i overgangsperioden og i de rundbordssamtaler om afvikling af apartheid i Sydafrika, som skal ske, men hvor ANC er én part, sammen – naturligvis – med andre oppositionsgrupper i Sydafrika.

Men det forslag, vi har her, må være en tak for en god rejse, og der er alle gode grunde til at afvise det.

(Kort bemærkning).

Pia Kjærsgaard (FP):

Det er det såmænd ikke, må jeg sige til hr. Riishøj; men vi har da ikke noget imod at sige det i Fremskridtspartiet.

Men i Fremskridtspartiet har vi så til gengæld den fordel frem for hr. Riishøj, at der er nogle stykker af os, der har været der. Jeg ved også, at nogle af folketingsmedlemmerne fra CD har været der, og jeg tror faktisk, at vi kan tale med betydelig større viden og med betydelig større baggrund, end f.eks. hr. Riishøj og hr. Kelm-Hansen kan.

Det var direkte pinligt at høre begge ordføreres ordførertaler heroppefra, hvor man står og er dybt duperet, fordi udenrigsministeren i går

deltog i en middag sammen med Nelson Mandela i Stockholm. Det var direkte pinligt, bortset fra et meget kort ophold, som også var lettere pinligt, i hvert fald som det blev fremlagt i dansk presse. Og efter hvad jeg har hørt fra hr. Riishøj, tror jeg overhovedet ikke, han har noget kendskab – andet end, hvad han bliver påvirket med udefra – til Nelson Mandela.

Jeg synes, det er utroligt, og jeg er i hvert fald glad for, at jeg for nylig har besøgt Sydafrika og ved betydelig mere om den sag, end hr. Riishøj gør, der får sin viden på et helt forkert grundlag.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Jeg ved ikke rigtig, hvor hr. Riishøj finder de medlemmer af Folketinget, der har benægtet, at ANC vil få en væsentlig betydning også efter apartheidens fjernelse i Sydafrika. Det har alle vist accepteret.

Det, nogle her i salen ikke har accepteret, er, at der er andre end ANC, der også får en indflydelse. Det har hr. Riishøj ikke accepteret.

Sandheden er jo, at man skal passe vældig meget på – man gjorde det i Namibia, og man har gjort det i Østeuropa og andre steder – med at påstå, at én gruppe repræsenterede alle, og man fandt jo så ud af, at det kan godt være, at gruppen var i flertal, men at der var et kraftigt mindretal. Bare tag Namibia, hvor 40 pct. af de sorte vælgere jo i al fald ikke støttede oprørsbevægelsen. Det er sådan noget, vi bare i al stilfærdighed gør opmærksom på. ANC er en væsentlig del, jamen den er ikke den eneste, og der findes andre væsentlige dele.

Nu vil jeg løbe al mulig risiko for, at formanden nu om et øjeblik rejser sig og irrettesætter mig, men jeg har meget lyst til at sige til hr. Riishøj, at noget mere uforskammet end det, hr. Riishøj gør i øjeblikket, har jeg sjældent mødt. Og jeg vil gerne bede hr. Riishøj komme herop igen, som hr. Riishøj var tvunget til for ¼ år siden, da hr. Riishøj også forsøgte at pålyve os andre synspunkter og måtte gå op og sige undskyld fra talerstolen. Hvad er det for noget sludder at komme her og påstå, at danske politikere rejser til Sydafrika og så derefter som betaling skal komme hjem og sige, hvad det nu er, der skal siges fra den sydafrikanske regering! Det er muligt, hr. Riishøj har rejst verden rundt på den måde. Det er muligt, hr. Riishøj har væ-

[Duetoft]

ret med på den type luderrejser i Østlandene eller i Mellemamerika, men vi andre har rent faktisk ikke været med på dem.

Da jeg var i Sydafrika — og jeg har fortvivlet forsøgt at fortælle hr. Riishøj det før — foregik det på den måde, at jeg lagde mit program. Jeg mødte de mennesker, som jeg ville møde. Jeg kom de steder i Sydafrika, hvor jeg ønskede at komme. Og så er jeg fløjtende ligeglad med, hvor pengene kommer fra, der betalte flyvebilletten. Og det er det, hr. Riishøj, der er sandheden. I stedet for at stå og påstå, at danske politikere på den måde skulle lade sig lægge ned af udenlandske regeringer. Det må være nogle erfaringer, hr. Riishøj har fra sit eget politiske virke.

Anden næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Jeg skal gøre opmærksom på, at jeg anmoder folketingsmedlemmerne om at holde sig til parlamentariske, godkendte udtryk.

(Kort bemærkning).

Riishøj (SF):

Til fru Pia Kjærsgaard blot dette, at jeg konstaterede i mit indlæg, at det store sorte flertal i Sydafrika ikke har stemmeret, fortsat er berøvet stemmeret, at der ikke er kommet gang i det, vi kan kalde rundbordssamtaler mellem regeringen dernede og oppositionen om en afvikling af apartheid. Ergo er vi imod det forslag.

Hvis fru Pia Kjærsgaard kan oplyse mig om, at det sorte flertal faktisk har stemmeret ved parlamentsvalg, ved alle valg, på lige fod med hvide, så er det da en nyhed for mig, men det var i al stilfærdighed det, jeg konstaterede. Det kunne jeg forstå er forkert. Så må fru Pia Kjærsgaard altså gå op og dokumentere, at alle har stemmeret i Sydafrika ved alle valg på lige fod. Det var det, jeg sagde.

Så til hr. Duetoft. Den diskussion har vi jo haft før. Jeg har ikke været på nogen luderrejse i andre lande finansieret af Østeuropa eller nogen som helst. Jeg har betalt dem selv eller søgt fonde og også kulturudvekslingsaftaler og lignende, men det er jo et slagsmål om ord.

Når en udenlandsk stat betaler en rejse for et folketingsmedlem, så ligger det jo i bagevedet, at man forventer at kunne påvirke det pågældende medlem, og at sådan en rejse er nyttig for den pågældende stat. Det gælder enhver stat, ikke? Sådan er det. Men hvis man har den

modsatte opfattelse, så er det altså forkert. Der er også andre stater, i hvert fald USA, som finansierer nogle rejser for folketingsmedlemmer, også selvfølgelig med henblik på at gøre et godt indtryk. Jeg vil tro, at også den danske stat i andre lande finansierer rejser til Danmark, for at vi skal gøre et godt indtryk. Og det er jeg da overbevist om også er meningen, når Sydafrika udvælger nogle håndplukkede folketingsmedlemmer, som er imod sanktioner. Så er det selvfølgelig for at få nogle opinionsdannere i Danmark til fordel for den politik, man ønsker sig. Jeg mener, et andet standpunkt i den sag er naivt. Sådan opfører stater sig altså også over for hr. Duetoft og fru Annette Just og fru Pia Kjærsgaard.

Anden næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Hr. Kelm-Hansen har ordet, men inden da skal jeg sige, at når der er grebet ind én gang over for et udtryk, som man ikke bør bruge, bør man altså ikke fortsætte med at bruge det samme udtryk, og det vil jeg anmode folketingsmedlemmerne om at overholde.

(Kort bemærkning).

Kelm-Hansen (S):

Jeg skal forsøge at overholde det, formanden netop har sagt, selv om det er lidt svært, når formanden ikke kan præcisere, hvad det er for et udtryk, det drejer sig om. Men jeg tror, det efterhånden er sivet ind de forskellige steder, og jeg synes heller ikke, at det har hævet debatten, at hr. Duetoft anvendte dette udtryk.

På den anden side vil jeg i fortsættelse af den debat, vi har haft tidligere, glæde mig over, at så mange folketingsmedlemmer som muligt kommer ud at rejse. Og i den henseende er det jo udmærket, at Fremskridtspartiet, som tidligere ikke har været til at formå til at tage nogen steder hen, nu rejser både betalt af den ene regering og også af den danske regering, som vi hørte tidligere her i dag. Så visse fremskridt sker der jo på de felter.

Jeg har under hensyn til dagens debat specielt interesseret mig for en rapport, som kom fra nogle repræsentanter for Venstres Ungdom. Efter apartheidlovgivningen, som de var meget kritiske over for, fandt de selv på, at nu skulle de til Sydafrika for at se på forholdene, og i den rapport, som de bagefter publicerede, skriver de bl.a om deres indtryk i Sydafrika: »Myndig-

[Kelm-Hansen]

hederne har indrettet landet således, at man som hvid faktisk kan leve et helt liv uden at få øje på alle apartheidens negative sider.«

Det er en meget interessant konstatering. Og når det er sådan, at man kan leve dernede et helt liv uden at få øje på, hvad det er for ubehagelige virkninger, apartheidsystemet har, så er det jo meget forståeligt, at folk, der kun kommer der for et kort ophold, slet ikke opdager, at det er et grimt racistisk system, som vi på enhver måde må forsøge at få fjernet.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Jeg skal undskylde over for formanden, at temperamentet kan løbe af med én en gang imellem.

Men det kan det jo specielt også, når man nu hører hr. Kelm-Hansen. Det er, som om både hr. Kelm-Hansen og hr. Riishøj overhovedet ikke hører efter, hvad vi siger. Vi siger, at det er os, der afgør, hvad vi vil se. Det kan da godt være, at den sydafrikanske regering har lyst til at få os derned, fordi vi skal se deres land. Jamen det er også et smukt land. Men der er da ingen, der skal komme og påstå, at vi ikke kan se, at der er apartheid. Men det er meget, meget, meget anderledes end det, der fremstilles herhjemme. Det kan vi altså også godt se.

Nu kender hr. Riishøj og hr. Kelm-Hansen eksempelvis ikke mit program i Sydafrika. Det var man nemlig ikke interesseret i at høre om; man var interesseret i at høre om, hvem der havde betalt det og sådan noget. Men så tilbød jeg her fra Folketingets talerstol at tale med hr. Riishøj og hr. Kelm-Hansen i sidste debat om det her for at vise, hvad program vi faktisk havde.

Jeg var også i Soweto, jeg var også i Crossroad, jeg mødte også apartheidmodstandere en masse. Jeg mødte en lang række repræsentanter både for sorte fagforeninger og for andre sorte bevægelser. Den eneste, jeg ikke kunne komme til at møde, var hr. Tutu. Han gad ikke spille kræfter på folk, som ikke på forhånd sagde, at de var for sanktioner. Men ellers har jeg forsøgt ud fra min bedste overbevisning at høre så meget som muligt. Ud fra min vurdering. Så jeg ved godt, hr. Kelm-Hansen, hvad der foregår dernede. Jeg har ikke gået rundt med lukkede øjne.

Men jeg synes, at det er urimeligt, at to repræsentanter her i Folketinget skal fremhæve noget, de overhovedet ikke ved noget om, med hensyn til, hvad vi andre har set i Sydafrika. At vi ikke ender i den konklusion, som hr. Kelm-Hansen og hr. Riishøj gerne vil have at vi ender i, det kunne jo være, fordi vi tænkte os om.

(Kort bemærkning).

Annette Just (FP):

Det er mest til hr. Riishøj, der pludselig kom med disse mærkelige beskyldninger om, at vi skulle blive betalt på den måde for at fremsætte et lovforslag her i folketingssalen.

Det var naturligt for den sydafrikanske regering at invitere enkelte af Folketingets medlemmer til at se, hvad der rent faktisk skete i Sydafrika, fordi der ikke på daværende tidspunkt var nogen fra Danmark, der kunne få almindelig tilladelse til at komme til Sydafrika. Hvordan i alverdens riger og lande skulle man forestille sig, at man kunne diskutere Sydafrika i det danske Folketing, når der var total sanktion mod Sydafrika?

Så det var såmænd blot en oplysningstur, som det blev sagt fra CD, så var det helt op til dem, der var dernede, at se det, de gerne ville. Også jeg har talt meget mere med apartheidmodstandere end med dem, der var for, hvis jeg overhovedet mødte nogen – jo, jeg mødte én, der var for apartheid. Det skal jeg ærligt indrømme. Det var fra den meget yderste højrefløj, og jeg var utrolig glad for, at jeg i hvert fald ikke tilhørte den yderste højrefløj, som man havde i Sydafrika. Så det kan hr. Riishøj såmænd godt få med hjem.

(Kort bemærkning).

Pia Kjærsgaard (FP):

Jeg kan tilslutte mig fuldstændig, hvad hr. Duetoft sagde, og jeg vil bare i al stilfærdighed spørge de to socialistiske herrer, der lige har været på talerstolen: Hvor har man sin viden om Sydafrika fra?

Jeg skal ikke stå og fortælle, at jeg ved alt om Sydafrika, fordi jeg har været der i tre uger, men jeg vil vove at påstå, at jeg ved lidt mere end både hr. Riishøj og hr. Kelm-Hansen. Hvor har man sin viden fra? Det er jeg meget nysgerrig efter at høre, for man føler sig jo fuldstændig skrækkelig på sine synspunkter.

[Pia Kjærsgaard]

Og så vil jeg tilslutte mig fuldstændigt, når hr. Duetoft siger, at de eneste, der er utrolig svære at få i tale, faktisk er dem, der gør sig populære i Europa, Nelson Mandela og Tutu, og hvad de ellers hedder alle sammen. Jeg havde den tvivlsomme fornøjelse, at jeg satte mig op på ANC's kontor, som nu er blevet lidt mere åbent, end det har været før i tiden. Jeg var der to dage i træk, og jeg tænkte: Nu går jeg ikke, før jeg har fået en samtale med en af jer, for jeg vil da meget nødig komme hjem til Danmark og fortælle, at I har afvist mig.

Jeg prøvede fra starten i de tre uger, jeg var dernede, at få en samtale med en fra ANC. Ingen tilbagemelding, ingen telefonopringninger. Lukket dør, når man mødte op. Det er så lukket og så typisk, som kun den kommunistiske verden kan være det.

Da jeg så spørger en fra ANC, som jeg fik en samtale med, hvorfor i alverden de opretholder sanktionerne, når det kun går ud over den fattige sorte befolkning, så er svaret, at det skal være galt, før det kan blive godt, og man sammenligner – det er bare for at fortælle om niveauet – med en kvinde, der føder. Det gør ondt, medens det står på, men bagefter så er alle glade.

Det er argumentationen fra ANC. Jeg synes, at det er primitivt ud over alle grænser.

Bjørn Elmquist (V):

Jeg vil vende tilbage til beslutningsforslag nr. B 61, og jeg skal nok lade være med at belære andre om, hvor jeg har min viden fra, eller prøve på at fortælle andre, hvor de måtte have deres mangel på viden fra. Det synes jeg ærlig talt er spild af Folketingets tid.

Jeg deler den vurdering, som flere ordførere har fremsat fra talerstolen om udviklingen i Sydafrika med positive elementer, men må, som de fleste andre også har sagt heroppefra, efterlyse mere konkrete fremskridt, før vi kan skride i retning af den ophævelse af sanktionerne, som Fremskridtpartiet her foreslår.

Så med disse ganske få ord skal jeg afvise beslutningsforslaget.

Pia Kjærsgaard (FP):

Danmark svigter i øjeblikket et lands befolkning, hvor fornuften nu har fået lov at udfolde sig. Danmarks holdning til Sydafrika bygger på vildledning af dem, der træffer beslutningerne.

Så er det trist at skulle sige, at i spidsen står faktisk udenrigsministeren. Han svinger sig jo en gang imellem helt op i skyerne, når han reverser den engelske premierminister, Margaret Thatcher, der ikke har samme syn på sanktioner, som vores udenrigsminister har.

Jeg mener bl.a. også, at det ville være på sin plads at høre, hvor udenrigsministeren har sin viden fra. Og det er såmænd ikke – til orientering for hr. Bjørn Elmquist – for at belære nogen, det er slet ikke dét, jeg er ude på. Men jeg synes stadig væk, jeg ville rykke de folketingsmedlemmer, der har været heroppe: Hvor ved man det egentlig fra?

Sydafrika har som bekendt en klog præsident, der hedder de Klerk. Han nyder utrolig stor tillid blandt befolkningen – flertallet af befolkningen – og dermed altså også blandt de sorte. Selv en af lederne fra terrororganisationen ANC, den netop løsladte Nelson Mandela, har udtrykt stor respekt for Præsident de Klerk. De Klerk har sat vigtige, positive reformer i gang på vejen mod en ordning af Sydafrikas indre forhold. Disse initiativer bør naturligvis støttes skridt for skridt som en opmuntring og opbakning.

Desværre er der hidtil et flertal i Folketinget, der ikke har haft forståelse for denne linje, og de ønsker, at Sydafrika fortsat skal isoleres. Det er faktisk dumt. Det er en indskrænket tankegang at tro, at sådanne sanktioner kun rammer den hvide befolkning. Den rammer med fuld kraft den sorte befolkning, og især den fattige sorte befolkning, der oftest ikke har en uddannelse eller et job at ride krisen af på. Uddannelsen mangler mange, ikke mindst fordi de fra ANC-folkene har hørt, at de skal demonstrere og ikke gå i skole. Det er således ikke uden grund, at der ved den sidste eksamen på universitetet dumpede over 54 pct. af de sorte. Deres ledere havde jo fortalt dem, at de ikke skulle gå i skole. Det er en gruppe sorte i Sydafrika, der kun repræsenterer omkring 9 pct. af befolkningen.

Hvorfor lytter man ikke til den store sorte gruppe, zuluerne, der ikke ønsker sanktionerne? Zuluerne, der repræsenterer omkring tre gange så mange sorte som den løsladte, kommunistinspirerede Mandela.

Mange andre i dette Folketing kunne faktisk få samme chance, som man nu har omtalt at vi fra Fremskridtpartiet og Centrum-Demokra-

[Pia Kjærsgaard]

terne har haft, for at komme til Sydafrika, men man afslår for derefter at kommentere, hvad der går for sig i Sydafrika. Det taler jo for sig selv.

Der er utrolig mange danskere i Sydafrika, og de laver gode forretninger via andre afrikanske lande og hjælper således ikke blot sig selv til en god indkomst, men også Sydafrika. Det er gode, kloge, danske landsmænd, som flere herinde burde stifte bekendtskab med. Men mens Danmark holder fanen højt uden reelt at vide, hvad det drejer sig om, så lever Sydafrika jo godt videre uden vores støtte. Men man forstår ikke Danmarks holdning.

Vores naboland Sverige leverede engang Volvobiler til Sydafrika, men trak sig ud på grund af den svenske holdning. Nu kører Mazda og Nissan og Toyota rundt i Sydafrika i stedet for, og Sverige har mistet en god indtægt.

Til gengæld har de så hædret biskop Tutu med Nobels fredspris og modtaget terroristlederen Mandela som en statsmand. Man forstår det ikke altid. Jeg kan i hvert fald ikke se logikken i det. Dansk erhvervsliv kan faktisk heller ikke. Vi har lige netop i går hørt, at dansk erhvervsliv bare venter på, at sanktionerne bliver ophævet. Jeg fatter ikke, hvordan Danmark har råd til fortsat at sige nej. Tænk, hvilken handel man går glip af!

Lad mig til sidst gentage, at Danmark med sine sanktioner skader den sorte mand, støtter en kommunistisk domineret organisation, der højst har opbakning fra 9-10 pct. af den samlede befolkning. I et land, der er på størrelse med Centraleuropa, vil der altid være meningsforskelle og forskellige sprog og kulturer og traditioner. Vi synes, at Sydafrika skal finde vejen selv, og så skal vi løse vores egne problemer og ikke gøre det sværere for dem i Sydafrika, end rent nødvendigt er.

Jørgen Estrup (RV):

Efter radikal opfattelse er der ikke megen grund til at bruge flere ord på dette forslag. Vi savner endnu konkrete resultater, som kan dokumentere, at man uigenkaldeligt er på vej væk fra apartheidsystemet i Sydafrika. Det bedste, man derfor kan sige om dette forslag, er, at det tager forskud på glæderne.

Vi håber også i Det Radikale Venstre, at der bliver noget at glæde sig over, og vi kan se tegn. Men det er for tidligt, og jeg synes, at man i den

forbindelse måske snarere skulle lytte til dem, der har fast ophold i Sydafrika, end til danske politikeres forskellige mening om, hvad det faktisk er, der sker. Derfor kan jeg med sindsro sige, at vi vil afvise forslaget.

Duetoft (CD):

Jeg vil gerne starte med at afslutte fejden fra før og til hr. Riishøj og hr. Kelm-Hansen sige, at jeg ikke har noget imod, at politikerkolleger siger, at jeg er dum og naiv. Det kan jeg leve med. Men jeg har mange problemer, når de siger, jeg er fuld af løgn og korrupt, og det er grunden til, jeg reagerer så voldsomt. Jeg ønsker ikke, at jeg på ryggen skal have et skilt, der hedder, at jeg kan købes, for det kan jeg faktisk ikke.

Nu har vi to gange inden for trekvart år taget den diskussion, og nu håber jeg, at også hr. Riishøj har forstået, at man altså ikke kan købe mig.

Vi er selvfølgelig enige med Fremskridtspartiet i, at dette er et rigtigt forslag, fordi vi er imod økonomiske sanktioner. Vi havde en ulandsdiskussion i formiddags, og vi er også enige i og har i mange år ment det vedrørende Sydafrika. Hele diskussionen om, hvem det rammer og alt det halløj, kunne vi tale i timevis om, og det skal vi selvfølgelig ikke. Vi kan dog se, at de befriede Østlande er begyndt at have et nærmere forhold til Sydafrika, så der vil formodentlig ske det i løbet af kort tid, at en række vestlige lande vil sakke agterud, fordi vi holder fast i nogle principper, som man andre steder i verden, i den mere frie del af Østlandene, er begyndt at lægge af. Men hele den diskussion skal jeg slet ikke tage.

Da jeg ved, at dette politisk er ufremkommeligt – det beklager jeg, fru Pia Kjærsgaard, vi er altså enige – så vil jeg da godt opfordre til, at der måske kunne overvejes en mere mild start, at man begyndte at sende de signaler ud, der ikke kun er en ambassade, men også at man begynder i det små at lette sanktionerne. Begynd at lette en del af sportsboykotten. Start med at sige, at de sportsgrene, hvor sorte og hvide kan arbejde sammen, kan få lov til at deltage i de olympiske lege eller i verdensmesterskaber, eller hvad det nu måtte være. Lad os da bruge gulero den i stedet for pilsken, for ethvert skridt fremad er godt. Det kunne være, at små skridt og små lettelser i sanktionspolitikken var en

[Duetoft]

bedre og måske mere styrbar vej, også for nogle af midterpartierne her i Folketinget.

Jeg vil godt sige, at det værste, der kan ske, er vel, at man praktisk taget ikke får noget svar, når man forsøger at lave nogle reformer; det vil jo nok gøre problemerne endnu større.

Jeg vil godt sige, at jeg har stor respekt for Mandela, og jeg mener, at Mandela på den meget moderate måde, han har optrådt på efter sin løsladelse, har tjent sagen meget vel, fordi han dermed har været med til at afdramatisere og været med til at dæmpe den frygt, der fandtes i dele af den hvide befolkning i Sydafrika. Den kredit skal ANC-lederen have, og jeg har også én gang i dag sagt, at naturligvis vil ANC i det fremtidige billede i Sydafrika komme til at spille en rolle.

Alligevel må jeg stille udenrigsministeren et spørgsmål. Når ANC nu er blevet gjort lovligt, så undrer det mig lidt, at vi skal fastholde støtten fra dansk side til ANC's oplysningsvæsen osv. Jeg vil godt spørge udenrigsministeren, om det så ikke var på tide at fjerne den bevilling eller i alt fald fastfryse den bevilling. Vi plejer jo ikke i Danmark at give officielle oppositionsbevægelser penge til deres arbejde, og nu er tiden vel inde til, at man må tage konsekvensen af, at ANC er blevet lovliggjort, og sige: Jamen så er det altså en politisk bevægelse lige så vel som bevægelser andre steder, og derfor skal der ikke være en særbevilling til ANC.

Jeg vil godt slutte med at sige, at det, der er det mest underlige i vores øjne, er dobbeltmoralen. Vi har to steder i verden, hvor der i øjeblikket sker nogle utrolige ting, og vi har to hovedpersoner: Vi har Gorbatsjov, og vi har de Klerk, og de står i princippet i nøjagtig samme situation. Man nævner undtagelseslovene, men der er jo også undtagelseslove i Sovjet i dag. Der er jo også Sovjetrepublikker, der er erklæret i undtagelsestilstand.

Der er en lighed. De har begge to en meget traditionel højrefløj, som kun står på ét, nemlig at reformerne ikke skal vise resultater – for at overtage magten. De higer efter praktiske resultater, og mennesker vil dømme deres virksomhed på de faktiske resultater, de møder i dagligdagen.

Men Danmark og Vesten: Ja tak, når det er hr. Gorbatsjov, så skal vi lave indflydelse og påvirkning og samtale og bruge penge, og det er CD enig i, og vi støtter det. Men når det er Syd-

afrika, så skal vi isolere, lade være med at tale med nogen som helst, og kan vi ødelægge det økonomiske liv i Sydafrika, så er vi også glade for det.

Det er dobbeltmoral og hykleri, at vi ikke vurderer, at disse to statsledere i virkeligheden står i nøjagtig samme situation, og at de begge to står på en nøjagtig lige farlig plads. Hr. Gorbatsjov har jo på det sidste valgt at styrke sin præsidentstilling ganske voldsomt. Vi kan så diskutere, om det er godt ud fra et demokratisk synspunkt. Men indtil videre har hr. de Klerk i alt fald meddelt, at demokratiseringen skal fortsætte, og så kan vi jo håbe, at de går længe, end det er sket i Sovjet.

Dobbeltmoralen vender vi os imod, og derfor håber vi, vi kan blive enige om langsomme skridt frem mod fjernelse af sanktionerne over for Sydafrika, når vi nu ikke kan blive enige om at fjerne dem med det samme.

Glønborg (KRF):

I Kristeligt Folkeparti glæder vi os til den dag, hvor det kan lade sig gøre at ophæve sanktionerne over for Sydafrika på grund af, at der virkelig er sket en forandring.

Vi tror ikke på og synes ikke vi kan se, at den forandring er gennemført, sådan at vi i dag kan ophæve sanktionerne. Derfor må vi naturligvis klart afvise at stemme for Fremskridtspartiets forslag.

Jeg mener det alvorligt, når jeg siger, at vi glæder os til den dag, det sker. Men jeg vil ikke alene sige, at vi håber på, at det sker en dag – vi er overbevist om, at det sker en dag. Vi ved godt, at når vi siger »en dag«, så må vi samtidig erkende, at det vil være en lang proces, for Sydafrika har været og er stadig væk så meget på afveje, at der er mange skridt tilbage, før de har nærmet sig menneskeværdige tilstande.

Jeg synes, vi har pligt til udefra at iagttage dem nøje, og jeg vil sige meget ligeud: Jeg har ikke været i Sydafrika, og jeg kender ingen fra Sydafrika personlig, og derfor bygger mit indlæg udelukkende på, hvad jeg har læst mig til, og hvad jeg har forstået på de forholdsvis få folk, der har været her, og som vi har kunnet tale med. Jeg tænker på folk som Beyers Naude og Desmond Tutu.

Jeg synes, vi har pligt til at prøve på at sætte os ind i, hvad der sker, og jeg synes også, at vi har pligt til ligefrem at tage luppen frem og se,

[Glønborg]

om vi dog ikke kunne finde et par forårsbebudere hist og her. Og det synes jeg faktisk at vi finder.

Det må være væsentligt først at se på, hvordan naboerne til Sydafrika oplever situationen. Det er jo dem, der er nærmest på. Vi må sige, at den seneste udvikling i Namibia, både før og efter valget, tyder jo da på, at SWAPO har valgt at lægge konfrontationslinjen lidt på hylden og prøve at gå ind i et konstruktivt samarbejde med Sydafrika om Namibias selvstændighed. Det betyder ikke, at der ikke stadig væk er kontroverser. Det er der, f.eks. om havnen Walvis Bay. Hvordan skal man have den fremover?

Vi må også konstatere, at den nuværende sydafrikanske regering har en anden adfærd, end de tidligere har haft. Vi har set en vilje til at medvirke.

Også forholdet mellem Sydafrika og Mozambique har undergået en grundlæggende forbedring. Der er indgået vigtige aftaler om renovering og udbygning af havnen og aftaler om sikring af elforsyningen i grænseområdet mellem de to lande.

Forholdet mellem Sydafrika og Botswana og Zimbabwe er i dag betydelig mere afslappet og stabilt, end det var i Bothas tid. Og der er i dag en betydelig samhandel og persontrafik imellem Sydafrika og disse lande. Jeg nævner det for at sige, at landene lige ved siden af er altså begyndt at tage lidt mod til sig.

Og hvis vi ser på, hvad der er sket internt i Sydafrika, så må vi sige, at de sidste 10 år har vist, at man er på vej væk fra at arbejde sig dybere ind i apartheidpolitikken og er ved at snakke om, hvorvidt man kan finde en eller anden måde at få den afviklet på.

Men det er også klart, at den nuværende regering står i et dilemma: Den skal prøve på at finde en balance imellem de stærkt højreorienterede, som jeg nærmest vil kalde racistiske og nazistiske, og folk, som vil en positiv udvikling, også blandt det hvide mindretal.

Der er langt endnu. Registreringen og opdelingen af befolkningen efter race, særlige CPR-numre, eksisterer stadig væk, selv om den forhadte paslov er afskaffet i 1987. The Land Act opretholdes stadig væk. Der er mange grove ting.

Men jeg deler Desmond Tutus synspunkt: Det her har kostet den sorte befolkning meget, men det har været prisen værd. Og derfor tror

jeg, at de handelssanktioner, der har været, har haft deres positive virkning, og derfor skal vi fortsætte. Men jeg synes, at forsøgene på nu at skabe bedre diplomatiske kontakter og forsøgene på at bløde den kulturelle boykot op skal vi gå ind i. Vi skal vise, at vi har vilje, og vi skal love, at den dag, der sker noget effektivt i Sydafrika, så er vi også klar.

Annette Just (FP):

Jeg vil gerne starte med at takke ministeren for trods alt mange positive tilkendegivelser. Jeg er absolut ikke blind for, at de også kom med.

Jeg kan ikke lade være med at sammenligne denne debat med den, vi havde den 8. marts i år, om ophævelse af handelsembargo mod Østlandene. Jeg erindrer meget tydeligt, at alle Folketingets partier var oppe og sige: Jamen det skal vi altså også have gjort, for nu skal vi give Østeuropa den chance; de har vist viljen. Det er præcis det samme, de har gjort i Sydafrika; de har vist viljen.

Vi skal også erindre, at de Klerk i sin tale den 2. februar i år ikke blot viste viljen med almindelige ord, men også, som jeg har skrevet i folketingsbeslutningsforslaget, sagde: Vi ønsker frigivelse af politiske fanger. Det er i virkeligheden et meget langt skridt, og jeg har i dag fået bekræftelse på, at over halvdelen af de 374 såkaldte politiske fanger er frigivet, og resten er ved at få deres sag genvurderet, således at de kan frigives.

Jeg har gjort opmærksom på, at demonstrationsfrihed er gennemført, at racediskriminationsloven er ved at blive ophævet, men de skal først have lavet et lovforslag, der skal igennem parlamentet. Man ønsker, at det er en af de ting, der skal kunne diskuteres omkring bordet sammen med ANC, sammen med Nkata-bevægelsen, sammen med PAC, sammen med UDF, sammen med ASABO og MDM. Det er de største af de sorte afdelinger. Det er jo ikke kun ANC, der repræsenterer de sorte. Det har også været sagt.

Muligheden for, at alle racer kan bosætte sig efter eget ønske, er det næste forslag, som de Klerk kom med. Jeg tror, at ikke kun jeg, men faktisk alle i kongeriget Danmark er blevet opmærksom på, at det forslag allerede er løbet af stabelen, idet man kan bosætte sig så at sige alle steder – hvis man har råd til det, selvfølgelig –

[Annette Just]

hvor man vil. Det er et af de spørgsmål, man ønsker at diskutere med de sorte.

Der er oprettet en juridisk kommission til beskyttelse af menneskerettigheder for minoritetsgrupper.

Forbudet mod ANC, PAC og det kommunistiske parti er ophævet.

Begrænsning af dødsstraffen er gennemført. Fuldstændig ophævelse af presse- og undervisningscensur er gennemført.

Betingelsesløs løsladelse af Nelson Mandela er gennemført.

Og så står de herrer heroppe på talerstolen i dag og siger: Jamen de har jo ikke vist deres gode vilje endnu. Hvor meget forlanges der?

Det, som de Klerk i dag venter på – det er ikke nogen hemmelighed, for nogle burde det i hvert fald ikke være det – er, at de sorte nu siger: Fint, så sætter vi os ned og diskuterer; vi skal sidde rundt om bordet, vi skal have fundet ud af, hvordan vi gør det på en fornuftig måde. Men det sker ikke, så længe de sorte organisationer ikke vil sætte sig rundt om bordet.

Der er kommet modstridende oplysninger fra Nelson Mandela. Det tror jeg at alle vil give mig ret i. Ikke blot udenrigsministeren, men sandsynligvis alle i Folketinget har forhåbentlig fulgt så meget med, at de ved, at der er blevet sagt: Lad os så komme i gang med at få gennemdiskuteret, hvordan vi får ophævet den sidste del af apartheid. Og så her forleden i Stockholm kom der en nogenlunde præcis modsat udtalelse fra Nelson Mandela.

Med hensyn til den dialog, som de sydafrikanske befolkninger skal have, er vi nødt til at presse på, for at de sætter sig ned og indleder den. Det gør vi ikke ved at ødelægge de Klerks politiske liv, og det er det, der er ved at ske ved, at vi opretholder sanktionerne. Det, der sker i dag i Sydafrika, er, at de hvide siger: Nå ja, men det hjalp jo ikke noget. Nu har han gjort så meget, og så har det ikke hjulpet en disse, Vesteuropa fordømmer ham stadig væk. Det eneste, vi opnår, er at presse alle de hvide over til den ekstreme højre fløj. Det kan Danmark i hvert fald ikke være bekendt at være med til.

Kan vi være bekendt at sige, at alle sorte skal være medlem af ANC? Kan vi i det højt besungne demokratiske land, som hedder Danmark, sige: Alle sorte skal være medlem af en halv kommunistisk forening? Jeg tvivler på, at nogen vil have det siddende på sig.

Jeg skal prøve at fatte mig i korthed fra nu af og sige, at udenrigsministeren var inde på, at der stadig sidder politiske fanger. Ja, og det har jeg svaret på: Over halvdelen er altså frigivet, og resten er ved at få deres sag behandlet endnu en gang for at se, om det er politiske fanger, eller om det er regulære mordere og lignende. Men man taler såmænd allerede på nuværende tidspunkt om, at man også vil give dem amnesti og lade dem komme ud blot for at få forhandlinger i gang med de sortes organisationer.

Undtagelsestilstanden har hr. Duetoft været inde på, og det vil jeg gerne takke ham for. Der er ingen grund til at sige meget mere, end at selvfølgelig er man nødt til at have en slags undtagelsestilstand, så man kan gribe ind, når der er så store uroligheder, som der er. Men prøv en gang at lægge mærke til, hvor urolighederne er. Det er jo netop i de sorte delstater.

Hr. Erik B. Smith siger, at man blot skal samarbejde med Mandela. Dertil vil jeg blot gentage: Mandela er ikke Sydafrika. Han repræsenterer en gruppe sorte. Han har i øvrigt, så vidt jeg kan forstå, store problemer med at samle den gruppe, der hedder ANC.

Det ville have været rart, hvis hr. Erik B. Smith og hr. Fischer, og hvem der ellers har været heroppe, hr. Kelm-Hansen, havde været til stede ved det møde, der var indkaldt til i mandags. Jeg erkender, at det ikke var Mandela, vi havde her i Folketinget i mandags, men Mandelas førstekusine, som hun selv udtrykte det. Hun havde faktisk noget af et politisk budskab at give til det danske folk. Hun er medlem af ANC. Hendes mand har været en af de største støtter for ANC hele livet igennem. Og der kom et politisk budskab, men der var kun Fremskridtspartiet til at lytte til det politiske budskab.

Så kom ikke og sig, at I tror, man absolut kun kan læse sig til det. Man kunne også godt komme og lytte, når der rent faktisk var nogen, der gerne ville sige noget.

Hr. Riishøj siger, at rundbordssamtalerne vel nærmest skal være tilendebragt. Det, vi skal sikre os, er, at rundbordssamtalerne bliver startet. Og det kan vi kun gøre ved at vise, at vi har forstået vinket. Vi har forstået, at de Klerk har mulighed for at afskaffe apartheid, og derfor fjerner vi sanktionerne.

Hr. Jørgen Estrup siger, at vi skal lytte til dem, der bor der. Jeg ville ønske, at der så ville

[Annette Just]

blive taget imod en invitation til at tage til Sydafrika og lytte til dem, der bor der. Eller også kan jeg såmænd godt, hvis hr. Jørgen Estrup ikke har tid til at tage derned, give hr. Jørgen Estrup adresserne på de danskere, der bor dernede. Der kan man få en fin forklaring på, hvordan det reelt fungerer, og hvilke muligheder der er for dansk erhvervsliv, og lad os da erkende, at det er en af de ting, der betyder noget.

Hr. Glønborg sagde, at han har talt med folk, der har været der. Også her vil jeg sige: Jeg ville ønske, at hr. Glønborg ville have talt med de folk, som var her i mandags. Det er dog ikke så frygtelig længe siden. De havde et budskab. Desværre var hr. Glønborg ikke til stede, men jeg ved, at der var sendt en invitation.

Hr. Glønborg siger også: Jamen nabolandene er så småt begyndt at acceptere, at Sydafrika ligger der og er et handelssted. Ja, det er ikke blot så småt – det har de gjort hele tiden. De ved nemlig godt, hvor man skal handle, og hvor det kan betale sig. Jeg vil blot sige: De vil selvfølgelig gerne have, at vi bliver ved med at have sanktioner, for så kan de blive ved med at have en bedre handel.

Lad os dog for en gangs skyld også tænke på sund fornuft. Lad os prøve at være konsekvente. Når vi kan fjerne sanktioner mod Østeuropa, så kan vi også gøre det med hensyn til Sydafrika.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Hr. Kelm-Hansen udtrykte skuffelse over, at det var i Sverige og ikke i Danmark, ANC holdt sine møder, og at det var Sverige, der kunne tilbyde værtskab til hr. Mandela.

Jeg må sige, at jeg også er ked af, at det ikke er i Danmark, men nu ligger det rent faktisk sådan, at lederen af ANC, hr. Oliver Tambo, ligger på sygehuset i Stockholm, og derfor var de nødt til at holde deres møder dér, for at han kunne være med. Det er altså forklaringen på, at det er i Stockholm.

Og i øvrigt var den svenske regering i går så venlig at invitere de øvrige nordiske udenrigsministre med til et møde med hr. Mandela. Jeg må sige, at efter det møde og efter det stærke indtryk, hr. Mandelas personlighed gør på alle, har jeg forstået, som taler med ham, så er jeg endnu mere ked af, at det ikke er her i byen, han er i den her uge. Men han lovede at komme på et senere tidspunkt.

Det var i øvrigt meget interessant at høre hr. Mandelas vurderinger af mulighederne for, at der kommer gang i forhandlingerne. Hr. Mandela gav klart udtryk for, at man fra ANC's side ønsker at få gang i de forhandlinger, der skal føre til den endelige afvikling af apartheidssystemet.

Jeg må sige, at jeg ligesom andre har undret mig lidt over de meget stærke udtalelser, hr. Mandela er kommet med i Stockholm om skærpe af sanktioner, om direkte afbrydelse af diplomatiske forbindelser med Sydafrika. Men jeg vurderer det dels som et udtryk for de forpostfægtninger, som jo altid finder sted, når man skal tilvejebringe forhandlingsgrundlaget for nogle rundbordsforhandlinger, dels som et udtryk for de almindelige bestræbelser, han vel foretager for øjeblikket på at sikre sig ledelsen af ANC.

Jeg benyttede anledningen til på Danmarks vegne at sige til hr. Mandela, at vi jo i modsætning til så mange andre lande ikke hidtil har haft direkte forbindelser med ANC. Det er der flere der har været inde på i debattens løb. Jeg sagde til ham, at en forudsætning for, at vi kunne optage direkte forbindelser og også, at vi kunne gå over til at yde eventuel direkte økonomisk støtte til ANC's arbejde, måtte være klare meldinger fra ANC om, at man afstår fra at bruge væbnet kamp. Og jeg måtte forstå på hr. Mandelas udtalelser om det spørgsmål, at det er noget, der igen skal ses i sammenhæng med det klima, der kan etableres omkring igangsættelse af forhandlinger. Vi har altså gjort opmærksom på over for ANC, at vi selvfølgelig må stille krav til ANC om moderation og om, at man afstår fra anvendelse af væbnet kamp.

Så er der styret i Sydafrika, og det har jo svirret med beskrivelser af situationen, så jeg vil gerne prøve at bringe tingene lidt på plads.

Der er sket ganske meget, som jeg startede med at gøre opmærksom på, mange af de ting, som netop har været krævet af vestlige lande som en forudsætning for, at vi kan indlede en dialog med Sydafrika. Men tilbage står i det væsentligste grundelementerne i apartheidssystemet, de grundpiller, der består i den såkaldte befolkningsregistreringslov, i den lov, der vedrører de såkaldte gruppeområder, og i den såkaldte landlov. De består endnu, og det er love, som man ikke forventer bliver ophævet, før man har været igennem dette sæt af forhandlinger.

[Udenrigsministeren]

Det er rigtigt, at man har bebudet ophævelse inden juni i år af det, der hedder »Separate Amenities Act«. Det er noget, der vil betyde, at mange af de mest synlige udtryk for apartheid-systemet forsvinder.

Men det grundlæggende står tilbage, og i alt væsentligt består der jo også fortsat en undtagelsestilstand, og der er fortsat et stort antal politiske fanger, og der er fortsat sydafrikansk militær i de sorte bydele. Så der er ting, som skal bringes på plads på begge sider, før dialogen kan starte.

Hr. Duetoft var inde på spørgsmålet om, hvorvidt Danmark skal ophøre med at give økonomisk bistand til ANC, nu hvor organisationen er lovliggjort. Jeg må gøre opmærksom på, at vi også har ydet bistand til andre organisationer, der ikke har været ulovlige. Så der er faktisk fortillfælde for, at vi har støttet organisationer, som ikke var ulovlige i det sydafrikanske billede.

Men jeg er meget enig med dem, der gør opmærksom på, at man i al den interesse, der er omkring ANC for øjeblikket, og en interesse, som helt naturligt skabes af hr. Mandelas person og personlighed, ikke må glemme de andre organisationer. Derfor vil vi fra regeringens side lægge vægt på fortsat at holde kontakt med alle andre.

Hr. Kelm-Hansen var inde på et, tror jeg, meget væsentligt spørgsmål. Hr. Kelm-Hansen citerede i øvrigt fra en VU-rapport fra en rejse i området, hvor VU'erne ligesom andre besøgende selvfølgelig har haft deres integritet i behold, uanset hvem der betalte rejsen. Jeg aner ikke, hvem der har gjort det, men de har ligesom andre sørget for selv at tilrettelægge deres rejseprogram, sådan som selvfølgelig alle ordentlige parlamentarikere gør, når man rejser i udlandet og benytter sig af de gode muligheder, man har for at orientere sig i udlandet.

Hr. Kelm-Hansen minder om – det er fra denne rapport – at man jo har et system, hvor mennesker kan leve et helt liv som hvid uden at få øje på, hvad der sker. Det er noget, vi bl.a. har set demonstreret i filmen og bogen »A Cry of Freedom«, et stærkt billede. Vi har set, hvordan selv hvide journalister har kunnet leve det meste af deres liv uden at se andet end deres egen del af samfundet.

Men det understreger vel, hvor vigtigt det er, at vi nu heldigvis kan begynde at lette mulighe-

derne for en dialog med alle grupper i Sydafrika. Man kan vel sætte et spørgsmålstegn ved, hvor formålstjenligt det har været, at vi har afskåret os selv fra muligheden for at føre dialog med de grupper, der ikke inden for deres eget land har haft mulighed for at få øje på, hvordan apartheidsystemet rent faktisk har fungeret.

Derfor må jeg sige, at det er en af de positive ting, den sydafrikanske præsident har gjort, at der nu er skabt mulighed for en øget dialog med alle grupper, som vi selvfølgelig skal gå ind i dels for at orientere os selv, dels for at søge at påvirke alle grupper. Jeg skal gentage, at vi vil være opmærksom på betydningen af, at vi holder kontakt ikke blot med ANC, men også med andre sorte grupper i landet.

I øvrigt må jeg bare gentage, hvad jeg sagde indledningsvis, at forudsætningerne for at ophæve de økonomiske sanktioner ikke er til stede endnu. Vi håber, at de kommer til stede. Men når man har valgt at indføre og opretholde økonomiske sanktioner og stillet bestemte betingelser op for deres ophør, så ville det ikke være formålstjenligt at bryde med den politik, man har ført hidtil, netop på et tidspunkt, hvor der er håb om, at den er begyndt at give resultater.

Jeg er også nødt til at sige til dem, der så stærkt har fremhævet det mod, der er udvist af hr. de Klerk personlig, at jeg er ganske enig i, at præsidenten har vist et usædvanligt politisk mod, men dette er jo ikke kun et spørgsmål om, hvorvidt en statsleder, en politisk personlighed, en statsmand fremkalder vor sympati og vor tillid, det er også spørgsmålet om, at der grundlæggende består et system, som jo vil bestå, uanset om denne statsmand har indflydelse eller ej. Og det er det system, vi forhåbentlig snart vil se blive endeligt afskaffet.

(Kort bemærkning).

Kelm-Hansen (S):

Jeg var meget glad for det, udenrigsministeren sagde om sin samtale med Mandela, og at vi kunne forvente et besøg af Mandela på et senere tidspunkt. Deri ligger, forstår jeg, at udenrigsministeren har givet udtryk for, at man gerne så, at Mandela kom til landet.

Men når udenrigsministeren undskylder sig med, at når Stockholm og Sverige lå stærkt placeret på et lidt tidligere tidspunkt i det seneste hændelsesforløb, skyldtes det, at Oliver Tambo

[Kelm-Hansen]

blev syg i Sverige, så er forklaringen jo, at han faktisk ikke kunne blive syg i Danmark; han var nemlig inviteret til Sverige, men der var ikke afgivet nogen invitation fra dansk side.

(Kort bemærkning).

Duetoft (CD):

Jeg synes, det var en meget behagelig tone, udenrigsministeren anlagde her, og derfor vil jeg i al stilfærdighed sige, at jeg håber, når man nu inviterer Mandela, at man også overvejer at invitere Buthelezi som repræsentant for en af de helt store sorte grupper, som jo arbejder godt sammen med Mandela og har gjort det også historisk set. Man kunne måske overveje, om han også skulle inviteres.

Det, der bragte mig herop, var sådan set udenrigsministerens ordvalg, for op til flere gange gentog udenrigsministeren her til sidst, at tiden ikke var inde til at fjerne eller lempe de økonomiske sanktioner.

Jeg nævnte i mit første indlæg de symbolske kulturelle sanktioner, sportssanktionerne og de her ting; var det ikke en idé at bruge rimelige lettelser dér som signalvirkning? Jeg er enig med udenrigsministeren i, at det ikke er én person, vi snakker om her, men lige så vel som perestrojka i Sovjet jo i al fald i en lang periode har været ganske afhængig af hr. Gorbatsjov, så er udviklingen i Sydafrika i øjeblikket meget afhængig af, at de Klerk kan vise nogen succes til de mennesker, som ellers bliver drevet til at stemme på det konservative parti eller på de endnu mere yderliggående i Sydafrika.

Det, vi alle sammen er så bange for, er jo, at man skal gå ind på en reformvej, ikke få nogen synlige resultater i dagligdagen og derefter slå bak og sige, at så kan det også være ligegyldigt, så er det bedre at stå helt fast. Vi kender jo boernes historiske voortrekkerfilosofi med fæstningerne og »vi står fast, hvis vi ikke kan komme nogen vegne«, og det skulle vi nødig have jaget dem ind i igen.

Udenrigsministeren (Ellemann-Jensen):

Det, jeg sagde i min indledning om en ændret visumpolitik fra de nordiske landes side, lægger faktisk op til det, hr. Duetoft nævner.

Det har jo været sådan hidtil, at man har ført en meget restriktiv politik. Man har faktisk måttet lave en slags sindelagskontrol, sådan som reglerne har fungeret, for at se, hvem der

kunne få visum. Og nu er der enighed mellem de nordiske lande om, at vi lemper på de regler, så vi får skabt mulighed for en bredere dialog også med mennesker, der ikke nødvendigvis kan dokumentere, at de er apartheidmodstandere. Det finder jeg et vigtigt element i den fase, vi går ind i nu, hvor det netop gælder om at få en dialog i gang.

Jeg kan i øvrigt sige til hr. Duetoft, at ligesom jeg løbende har søgt at holde mig i direkte kontakt med så mange grupper som overhovedet muligt fra Sydafrika, så har jeg selvfølgelig også haft lejlighed til at modtage hr. Buthelezi i mit kontor.

Riishøj (SF):

Nu nævnte fru Pia Kjærsgaard det med informationerne, og for at undgå, at fru Pia Kjærsgaard går ud og siger, at vi ikke tør sige, hvor vi får dem fra, så kan jeg ganske kort sige, at vi får mange oplysninger fra det officielle Sydafrika, vi får endda adskillige breve ude fra konsulatet. Og fra nogle af de folk, som jeg tror fru Pia Kjærsgaard har mødt i selve Sydafrika, kommer der masser af oplysninger.

Der kommer også oplysninger andre steder fra, fra den internationale presse og fra noget, der hedder Weekly Mail, som er en rimelig liberal avis, der udkommer i selve Sydafrika, og som er blevet censureret pænt hen ad vejen. Og så får vi altså også informationer fra dem, som bekæmper apartheid.

Jeg synes egentlig, det er ganske alsidigt, hvad jeg får af informationer, og ud fra det har jeg så det standpunkt, jeg nu har.

Det er stadig væk noget vrøvl at sammenligne disse ting med Østeuropa. Når vi er begyndt så småt at ophæve COCOM-reglerne over for de østeuropæiske lande, er det, fordi de indfører frie valg, hvor alle får én stemme, efter at man har en tidsmæssigt fastlagt plan for afvikling af et ikkedemokratisk system – et étpartisytem – og dertil er Sydafrika ikke nået, så det er ganske enkelt ikke parallelt, det er noget vrøvl, man er slet ikke i den fase i Sydafrika.

Og til allersidst vil jeg sige, at jeg er enig i mange af de ting, som udenrigsministeren sagde, men jeg kan ikke se – og det har heller ikke været tilfældet for Norge og Sverige – at en organisation som ANC – som apartheid nu er – skulle have afskrevet at bruge væbnet kamp. Det brugte vi også under modstandskampen.

[Riishøj]

Vi har anerkendt eksilregeringen i Kampuchea, som i allerhøjeste grad bruger væbnet kamp. Man kan ikke, når man bekæmper et bestialske regime, fuldstændig udelukke, at man må bruge væbnet kamp.

Den væbnede kamp har til gengæld ikke været særlig kraftig, fordi apartheidregimet har formået – også igennem at dræbe ANC-folk – effektivt at bekæmpe den. Den har ikke været særlig voldsom, og ANC har jo aldrig nogen sinde lavet flykapringer eller andre terroraktioner mod noget land. Man har altovervejende brugt diplomatiske midler. Så jeg synes ikke, den argumentation er helt god.

Men jeg forstår også udenrigsministerens udtalelser som en anerkendelse af den rolle, som ANC spiller, og den rolle, som ANC vil spille efter apartheidens afskaffelse, men naturligvis ved frie valg, hvor alle organisationer og partier kan stille op på lige fod, et fair og frit valg, som vi alle sammen ønsker os.

Det tror jeg også Fremskridtspartiet gør – om end jeg har mine tvivl.

(Kort bemærkning).

Pia Kjærsgaard (FP):

Det var lige før hr. Riishøj klarede det, han skulle lige til at gå ned fra talerstolen, men så kunne han alligevel ikke nære sig.

Jeg synes, den bemærkning, hr. Riishøj kom med, er utidig, og han må da kunne forudse, når jeg sidder i salen, at jeg da vil gå op og svare ham på sådan noget pladder – rent ud sagt – som den sidste bemærkning.

Formanden:

Der skal passes lidt på betegnelserne.

Pia Kjærsgaard (FP):

Sludder må jeg vel nok have lov at sige.

Formanden:

Lad gå!

Pia Kjærsgaard (FP):

Jeg synes egentlig, at hr. Riishøj klarede det i en nogenlunde urban tone. Hvorfor skulle hr. Riishøj så slutte af med den bemærkning?

Jeg vil godt have den forklaret. Jeg vil godt forlænge debatten. Det troede jeg ikke hr. Riishøj ville, men det vil jeg da vældig gerne. Jeg vil godt have en forklaring på den sidste overflødige bemærkning.

(Kort bemærkning).

Riishøj (SF):

Så vil jeg ændre min bemærkning til, at jeg tror, Fremskridtspartiet ønsker frie valg.

Jeg synes, de bruger den forkerte politik til at fremkalde dem.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslagets overgang til anden (sidste) behandling

vedtoges uden afstemning.

Formanden:

Jeg foreslår, at forslaget til folketingsbeslutning henvises til Udenrigsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Meddelelser fra formanden:

Formanden:

Der er ikke mere på dagsordenen.

Folketingets næste møde afholdes i morgen, fredag den 16. marts 1990, kl. 10.00.

Angående dagsordenen skal jeg henvise til den i salen opslåede dagsorden.

Mødet hævet kl. 16.22